

Pressmeddelande

från EU:s narkotikabyrå i Lissabon

EUROPEISK NARKOTIKARAPPORT 2019: I FOKUS

Rekordstora kokainbeslag på en konkurrensutsatt narkotikamarknad

(6 juni 2019, LISSABON — **FÅR PUBLICERAS TIDIGAST 11:30 CET/10:30 Lissabon-tid**) Tecken kan ses på att kokaintillgången ökar i Europa och rekordstora beslag av drogen har gjorts. Detta och mycket annat framkommer av **Europeisk narkotikarapport 2019: Trender och utveckling**, som **Europeiska centrumet för kontroll av narkotika och narkotikamissbruk (EMCDDA)** offentliggör i Bryssel i dag ⁽¹⁾. I denna årliga översikt undersöker EMCDDA också utmaningarna i fråga om heroin och nya syntetiska opioider, utvecklingen på cannabismarknaden, Europas alltmer framträdande roll i framställningen av syntetiska droger och användningen av digital teknik för att främja hälsa inom narkotikaområdet.

Dimitris Avramopoulos, EU-kommissionsledamot med ansvar för migration, inrikes frågor och medborgarskap, säger följande: – Dagens rapport visar hur komplex narkotikasituationen i Europa är i dagsläget. Droger utgör fortsatt ett konstant växande och mångfacetterat hot mot vårt samhälle och påverkar miljontals människor runt om i världen. Det behövs en mer samordnad ansats för att angripa såväl tillgång som efterfrågan. Våra ansträngningar hittills visar på resultat genom nya regler för att förbjuda psykoaktiva substanser och vår fördjupade samverkan med internationella aktörer. Men vi måste också granska digitaliseringens roll på drogmarknaden. Vi har ingen tid att förlora. Vi måste vara samordnade på nationell, europeisk och internationell nivå. Tillsammans med EU:s narkotikabyrå kommer vi fortsätta ha en ledande roll i detta arbete.

I **EMCDDA:s** rapport konstateras att tillgången på de flesta illegala substanser fortsätter att vara stor. Enligt de senaste siffrorna rapporteras det varje år över en miljon beslag av illegal narkotika i Europa (EU-28, Turkiet och Norge). Runt 96 miljoner vuxna inom EU (i åldern 15–64 år) har någon gång provat en illegal drog och uppskattningsvis 1,2 miljoner människor får varje år behandling för användning av illegal narkotika (EU-28). Under 2018 upptäcktes 55 nya psykoaktiva substanser i EU för första gången, och det totala antalet substanser som övervakas av **EMCDDA** uppgår nu till 730.

EMCDDA:s direktör Alexis Goosdeel säger följande: – Vi står inför allt större utmaningar på narkotikaområdet. Vi ser tecken på att det blir lättare att få tag på välkända växtbaserade droger som kokain, samtidigt som marknaden förändras, bland annat genom utbredningen av syntetiska droger och en tilltagande drogframställning inom Europa. Detta tar sig uttryck i form av problem med koppling till användning av mycket potenta syntetiska opioider, uppkomsten av ny teknik för framställning av MDMA och amfetaminer samt det faktum att morfin i allt högre utsträckning förädlas till heroin innanför Europas gränser.

Kokain: rekordstora beslag, nya distributionsmetoder och tecken på växande hälsoproblem

De senaste uppgifterna om kokain visar att både antalet beslag och mängden beslagtaget kokain har nått rekordhöga nivåer. Fler än 104 000 kokainbeslag rapporterades i EU 2017 (jämfört med 98 000 under 2016), och den totala mängden beslagtaget kokain uppgick till 140,4 ton. Detta är ungefär dubbelt så mycket jämfört med mängden beslagtaget kokain 2016 (70,9 ton) (se figur 1.6). Även om konsumentpriset på kokain ligger på en stabil nivå var renhetsgraden på gatunivå 2017 den högsta på ett årtionde (se infografik, sidan 26). Kokainet förs in i Europa via många smuggelvägar och på många olika sätt, men tillväxten av handeln i stora volymer via sjöfartscontainrar sticker ut som en av de största utmaningarna.

Det finns belegg för att användningen av sociala medier, marknader på darknet och krypteringstekniker gör det lättare för mindre grupper och enskilda att bedriva narkotikahandel. Den betydande aktivitet som råder på kokainmarknaden tar sig bland annat uttryck i innovativa distributionsmetoder. Bland annat har det inrättats så kallade callcenter för kokain, med narkotikakurirer som snabbt och flexibelt levererar varorna. Dessa nya metoder tycks spegla en "uberisering" av kokainhandeln⁽²⁾ på en konkurrensutsatt marknad där säljarna konkurrerar genom att erbjuda tilläggstjänster utöver själva produkten.

Kokain är det vanligaste illegala stimulantia som används i EU. Omkring 2,6 miljoner unga vuxna (i åldern 15–34 år) använde drogen under förra året (2017 års uppskattningar). En nyligen genomförd undersökning som mätte narkotikarester i kommunalt avloppsvatten visade att kokainmetaboliterna mellan 2017 och 2018 ökade i 22 av de 38 städer som tillhandahöll uppgifter för denna period. Detta bekräftar den stigande trend som även rapporterades under 2017. För 2018 konstaterades de högsta restnivåerna, standardiserade per 1 000 invånare och dag, i städer i **Belgien, Spanien, Nederländerna** och **Storbritannien**. Nya uppgifter tyder också på en ökning i vissa **östeuropeiska** städer, om än från låga nivåer (se figur 2.4).

Den ökade tillgången på kokain tycks ha ett samband med det stigande antalet rapporterade hälsoproblem. Enligt de senaste beräkningarna påbörjar i dagsläget omkring 73 000 klienter specialiserad behandling för kokainrelaterade problem. Dessutom påbörjade 11 000 klienter behandling för crackrelaterade problem, vilket är oroväckande eftersom crack är en särskilt skadlig kokaintyp. Antalet klienter som rapporteras vara i behov av behandling för kokainrelaterade problem för första gången ökade med 37 procent mellan 2014 och 2017, vilket indikerar ett ökande behandlingsbehov. Kokain var också den illegala drog som oftast rapporterades förekomma i narkotikarelaterade fall som krävde akutvård på sjukhus, enligt uppgifter från ett nätverk bestående av 26 kontrollsjukhus i 18 europeiska länder 2017 (Euro-DEN Plus) (se figur 3.8).

Heroin: tecken på marknadsförändringar

Heroin fortsätter att vara den vanligaste illegala opioiden på Europas narkotikamarknad och står för en betydande del av de hälso- och sjukvårdskostnader samt sociala kostnader som kan tillskrivas narkotikaanvändningen i Europa. Mängden beslagttaget heroin i EU ökade med mer än ett ton under 2017, till 5,4 ton, och Turkiet beslagtogs ytterligare 17,4 ton (varav en del var avsedd för EU-marknaden). En oroväckande utveckling är att 81 ton ättiksyraanhydrid, en heroinprekursor, beslagtogs i EU under 2017, och att 243 ton beslagtogs i stoppade sändningar (tabell 1.2). Under senare år har dessutom laboratorier upptäckts i EU-länder där heroin framställs ur morfin med hjälp av denna prekursor (sådana laboratorier har påträffats i **Bulgarien, Tjeckien, Spanien** och **Nederländerna**). Heroinet är fortsatt mycket rent och konsumentpriset relativt lågt (det har sjunkit det senaste årtiondet) (se infografiken på sidan 24).

EU ser virushepatit som ett hot mot folkhälsan och bekämpar sjukdomen i linje med de globala målen i **Agenda 2030 för hållbar utveckling**. För att målen ska kunna uppnås måste personer som injicerar heroin eller andra droger erbjudas bättre möjligheter att förebygga, testa sig för och få behandling mot hepatit B- och hepatit C-virus. Denna användargrupp är den mest drabbade av sjukdomen och det är inom denna grupp som smittorisken är som störst. I rapporten från **EMCDDA** lyfts behovet av fler åtgärder för att bekämpa virushepatit fram, i synnerhet i vissa delar av **Östeuropa**.

Nya syntetiska opioider: ett växande problem

Dagens opioidepidemi i **USA** och **Kanada** beror till stor del på användningen av syntetiska opioider, i synnerhet fentanyl och fentanylanaloger. I dagsläget står dessa substanser endast för en liten del av narkotikamarknaden i **Europa**, men de är ett växande problem och dess användning har kopplats till förgiftningar och dödsfall. Elva nya syntetiska opioider upptäcktes i Europa under 2018, de flesta i pulver-, tablett- eller vätskeform. De här substanserna är enkla att gömma och transportera eftersom endast mycket små volymer krävs för att framställa tusentals doser, vilket i sin tur gör dem svåra att upptäcka för tullpersonal och andra brottsbekämpande myndigheter.

Merparten av de 49 nya syntetiska opioider som **EMCDDA** övervakar är fentanylanaloger. Sex fentanylanaloger upptäcktes för första gången i Europa under 2018 (sedan 2009 har 34 upptäckts). Enligt de senaste uppgifterna stod dessa mycket potenta droger för 70 procent av beslagen av nya syntetiska opioider (figur 1.12). Det rapporterades fler än 300 beslag av karfentanil, en av de starkaste drogerna i denna kategori.

Dessutom beslagtogs i EU sammanlagt 4,5 kg av en prekursor-kemikalie som används vid tillverkning av fentanylanaloger (*N*-fenetyl-4-piperidon) (tabell 1.2).

Uppföljningen av behandlingar för narkotikaberoende visar att en femtedel av alla klienter (22 procent) som påbörjat behandling för ett opioidrelaterat problem uppger att en laglig eller olaglig syntetisk opioid är deras huvudsakliga problemdrog, snarare än heroin (figur 2.13). Läkemedel innehållande opioider tycks med andra ord få en allt större betydelse för Europas narkotikaproblem.

Cannabis: ny utveckling för Europas mest väletablerade narkotika

Cannabis fortsätter att vara den illegala drog som används mest i Europa, vilket framgår av data för prevalens, beslag och antal nya fall som kräver vård. Under det senaste året har uppskattningsvis 17,5 miljoner unga européer (i åldern 15–34 år) använt cannabis (EU-28) (2017 års uppskattningar).

Under 2017 rapporterade EU-länderna sammanlagt 782 000 beslag av cannabisprodukter (marijuana, hasch, plantor och oljor), vilket gör cannabis till den mest beslagtagna drogen i Europa. Mängden beslagtagen hasch är mer än dubbelt så stor som mängden beslagtagen marijuana (466 ton jämfört med 209 ton). I en nyligen genomförd undersökning från **EMCDDA** ⁽³⁾ konstateras att mängden tetrahydrokannabinol (THC) ⁽⁴⁾ i marijuana och hasch har fördubblats under det senaste årtiondet, vilket är oroväckande med tanke på skaderisken. Den ökade genomsnittliga haschstyrkan kan sannolikt tillskrivas införandet av högpotenta plantor och nya framställningstekniker i **Marocko**, där merparten av det hasch som förs in i EU produceras.

Enligt uppskattningar använder omkring 1 procent av alla vuxna (i åldern 15–64 år) i EU cannabis dagligen eller nästan dagligen. Under 2017 inledde omkring 155 000 personer i Europa behandling för problem kopplade till denna drog. Av dessa inledde omkring 83 000 personer behandling för första gången (se infografik, sida 44). Cannabis är för närvarande den substans som oftast anges som huvudanledning till att vård söks av personer som inleder specialiserad narkotikabehandling.

Cannabis: nya produkter skapar utmaningar inom ett redan komplext politiskt område

Skapandet av lagliga marknader för rekreationell användning av cannabis utanför EU har lett till en innovativ produktutveckling (där e-vätskor, ätbara produkter och koncentrat är några exempel). En del av dessa dyker nu även upp på den europeiska marknaden och skapar nya utmaningar vad gäller upptäckt och kontroll av narkotika.

Cannabis innehåller många olika kemikalier, varav de mest välkända är tetrahydrokannabinol (THC) och cannabidiol (CBD). Ett exempel på den snabba utvecklingen på cannabismarknaden är att det i vissa EU-länder ⁽⁵⁾ har börjat säljas produkter med lågt THC-innehåll i specialistbutiker och hälsokostbutiker. Försäljningen sker med argumentet att dessa produkter innehåller mindre än 0,2 eller 0,3 procent THC, att de har liten eller helt saknar berusande effekt och att de därför inte omfattas av narkotikalagstiftningen. Ibland påstår också tillverkarna att det CBD som dessa produkter innehåller har hälsofördelar. Ett antal produkttyper finns nu tillgängliga, bland annat plantor, rökblandningar, tabletter och hudkrämer. Detta leder till regleringsmässiga utmaningar. Vissa länder har infört straffrättsliga påföljder för försäljning av låg-THC-produkter, medan andra tillåter försäljningen utan licenskrav.

Europas växande roll i framställningen av syntetisk narkotika

I rapporten konstateras det att produktionen av syntetisk narkotika i Europa tycks "öka, diversifieras och bli innovativare". Nya substanser används för att tillverka de kemikalier som krävs för att framställa syntetisk narkotika. Syftet är att undgå upptäckt, men processen blir mer komplicerad (och kan leda till mer farligt avfall än tidigare). Detta återspeglas i ökningen av antalet beslag av alternativa prekursorer för såväl MDMA som amfetamin och metamfetamin – enligt de senaste uppgifterna har beslagen av både APAA och glycidderivat av PMK ökat (se tabell 1.2).

Under 2017 stängdes 21 MDMA-laboratorier i EU, jämfört med 11 laboratorier 2016. Alla dessa var belägna i **Nederländerna**. Dumpning av kemiskt avfall som kan kopplas till produktion av MDMA rapporterades i **Belgien**. Vidare var MDMA-innehållet i ecstasy-tabletter det högsta på tio år under 2017. **EMCDDA**

rapporterar att uppskattningsvis 6,6 miljoner MDMA-tabletter beslagtogs i EU under 2017, det högsta antalet sedan 2007. Analys av information från öppna källor och verksamhet på darknet tyder på att Europa har en framträdande roll i den globala försörjningen av MDMA. De beslag som gjorts i EU:s grannländer tyder också på detta. Under 2017 beslagtogs **Turkiet** fler MDMA-tabletter (8,6 miljoner) och mer amfetamin (6,6 ton) än alla EU-länder tillsammans. Turkiet beslagtogs även en exceptionellt stor mängd metamfetamin under 2017 (658 kg), vilket är nästan identiskt med den beslagtagna mängd som rapporterats för hela EU (662 kg).

Det beslagtogs 0,7 ton metamfetamin och 6,4 ton amfetamin i EU under 2017, och både metamfetaminet och amfetaminet är nu renare än det var för tio år sedan. Framställningen av metamfetamin är koncentrerad till **Tjeckien** eller gränsområden som tillhör dess grannländer. Viss framställning sker också i **Nederländerna**. Analyser av avloppsvatten och andra uppgifter tyder på att metamfetaminanvändningen, som generellt sett har varit låg och tidigare var begränsad till **Tjeckien** och **Slovakien**, nu även förekommer i **Cypern**, **östra Tyskland**, **Spanien**, **Finland** och **Norge** (se figur 2.11). Vad gäller amfetamin rapporterades en ökad förekomst i 21 av de 38 länder för vilka det fanns uppgifter från avloppsvattenanalyser från 2017 och 2018 (figur 2.10).

M-hälsa: geolokalisering och virtuell verklighet, nya verktyg för att bemöta narkotikaproblemen

Den utbredda användningen av mobila enheter innebär att m-hälsoappar har stor potential att öka den narkotikarelaterade hälso- och sjukvårdens möjligheter att nå ut. Enligt rapporten används denna form av nya digitala lösningar allt mer för att förebygga, behandla och minska skadorna av narkotikaanvändning.

Rapporten lyfter fram ett antal olika m-hälsoappar med olika huvudsakliga syften – från informationsspridning (t.ex. tillgång till tjänster) till stödinsatser (t.ex. dagbok över narkotikaanvändningen) och tillfrisknande (t.ex. självhjälpsappar) (figur 3.2). Ett innovativt exempel är användningen av geolokalisering för att hjälpa personer som injicerar narkotika att hitta verksamheter för sprututbyte. Dessutom analyseras för närvarande hur teknik för virtuell verklighet (headsets) kan användas i narkotikabehandling för att återskapa narkotikarelaterade miljöer som utlöser sug efter narkotika och på så sätt hjälpa patienter att utveckla motståndskraft. Ett stort antal m-hälsoappar som tagits fram i Europa är inriktade på att sprida information om skademinskning och vänder sig till unga användare, i synnerhet de som festar mycket. Även om det i dagsläget finns många m-hälsoappar tillgängliga konstaterade **EMCDDA** i en nyligen genomförd undersökning att det saknas robusta kvalitetsstandarder, dataskyddsbestämmelser och utvärderingar på området ⁽⁶⁾.

Ordföranden för EMCDDA:s styrelse Laura d'Arrigo sammanfattar: – Europeiska narkotikarapporten 2019 kommer vid en viktig tidpunkt då vi måste fundera över hur narkotikapolitiken ska se ut, eftersom en slutlig utvärdering av EU:s narkotikastrategi (2013–2020) kommer att genomföras nästa år. Under den här perioden har Europas narkotikasituation förändrats på ett dramatiskt sätt, och många okontrollerade substanser har dykt upp. Om vi får en uppfattning om dagens narkotikaproblem kan vi förbereda oss inför kommande utmaningar inom detta komplexa och snabbföränderliga område, och i detta hänseende spelar EMCDDA en avgörande roll genom att tillhandahålla evidensbaserade analyser av den aktuella narkotikasituationen i Europa.

Fotnoter

⁽¹⁾ Europeisk narkotikarapport 2019 finns tillgänglig på www.emcdda.europa.eu/edr2019. Referensperioden för all grafik och samtliga analyser och uppgifter i denna rapport avser narkotikasituationen fram till slutet av 2018. De siffror och den grafik som anges i detta pressmeddelande har hämtats från rapporten. Kompletterande siffror och tabeller kan återfinnas i Statistical Bulletin 2019 (www.emcdda.europa.eu/stats/2019).

⁽²⁾ Uberisering: en handling eller process som ändrar marknaden för en tjänst genom att införa ett annat sätt att köpa eller använda den, i synnerhet med hjälp av mobil teknik (*Collins English dictionary*).

⁽³⁾ <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/add.14525>

⁽⁴⁾ Tetrahydrokannabinol (THC) är den substans som huvudsakligen kopplas till den berusande effekten av cannabis.

⁽⁵⁾ www.emcdda.europa.eu/news/2018/low-thc-cannabis-products-being-sold-in-the-EU%E2%80%93key-legal-issues

⁽⁶⁾ www.emcdda.europa.eu/publications/emcdda-papers/m-health-applications-for-responding-to-drug-use